

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 15, Issue: 100th Anniversary of the Republic Special Issue, October 2023
www.historystudies.net

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE YUNAN İÇ SAVAŞI SIRASINDA BATI TRAKYA TÜRKLERİ (1944-1949)

*Turks of Western Thrace During The Second World War And The Greek Civil War
(1944-1949)*

Dr. Derya Çakıcı

deryatatlidil61@yahoo.com

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 12.05.2023
Kabul Tarihi-Accepted Date : 04.07.2023
DOI Number : 10.9737/historystudies.1296292

Atıf – Citation:

Derya Çakıcı, “ İkinci Dünya Savaşı ve Yunan İç Savaşı Sırasında Batı Trakya Türkleri (1944-1949)”, *History Studies*, 15/Cumhuriyetin 100. Yılı Özel Sayısı, Ekim 2023, s.63-79.

History Studies
www.historystudies.net

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE YUNAN İÇ SAVAŞI SIRASINDA BATI TRAKYA TÜRKLERİ (1944-1949)

Turks Of Western Thrace During The Second World War And The Greek Civil War (1944-1949)

Derya Çakıcı*

Öz

İkinci Dünya Savaşı Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırması ile başlamıştır. 1940'ta İtalya'nın, 1941'de Almanya'nın saldırısına uğrayan Yunanistan, kısa bir süre içerisinde işgal edilmiştir. Yunanistan'ın işgali ile birlikte ülke içerisinde direniş amaçlı örgütler kurulmuş ve işgalci kuvvetlere karşı mücadele başlamıştır. Ancak savaşın sonuna doğru örgütler arasında başlayan iktidar mücadelesi, örgütlerin birbirleriyle çatışmasına sebep olmuş ve ülke bir iç savaşa sürüklenmiştir. İç savaş boyunca Batı Trakya Türkleri bir yandan komünist çete mensuplarının saldırılarına maruz kalırken, diğer taraftan da hükümet kuvvetleri ve sağ görüşlü çete üyelerinin tazyikinden kendilerini kurtaramamışlardır. Mücadeleyi sürdüren taraflardan her biri Batı Trakya bölgesini ve burada yaşayan Türkleri, kendi hedeflerini gerçekleştirebilmek için bir vasıta olarak görmüşlerdir. Türklerin yaşadıkları şehir, kasaba ve köyler baskına uğramış ve Türkler büyük can ve mal kayıpları vermiştir. Bu çalışmada arşiv belgeleri ve dönemin basın-yayın organları kullanılarak, Yunan İç Savaşı boyunca çetelerin Batı Trakya Türklerine yönelik baskı ve yıldırma faaliyetleri ile Türklerin bu faaliyetleri karşı tutumu ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Batı Trakya Türkleri, Türkiye, Yunanistan, Yunan İç Savaşı.

Abstract

The Second World War began with Germany's attack on Poland on September 1, 1939. Greece, which was attacked by Italy in 1940 and by Germany in 1941, was occupied in a short time. With the occupation of Greece, organizations for resistance were established within the country and the struggle against the occupying forces began. However, the struggle for power towards the end of the war led to a clash between right-wing and left-wing organisations and the country was dragged into a civil war. During the Civil War, Western Thrace Turks were subjected to attacks by communist gang members on the one hand, and on the other hand, they could not save themselves from the pressure of government forces and right-wing gang members. Each of the parties to the struggle saw the region of Western Thrace and the Turks living there as a means to realise their own goals. Accordingly, cities, towns and villages where Turks lived were raided and Turks suffered great loss of life and property. In this study, the pressure and intimidation activities of the gangs against the Turks of Western Thrace during the Greek Civil War and the attitude of the Turks towards these activities were discussed by using the archive documents and the press organs of the period.

Keywords: The Turks of Western Thrace, Turkey, Greece, Greek Civil War,

* Dr., Trabzon/TÜRKİYE, deryatatlidil61@yahoo.com ORCID: 0000-0002-8251-4931

Giriş

Osmanlı Devleti tarafından 1364 yılında fethedilen Batı Trakya, elden çıkış tarihi olan 1913 yılına kadar toplam 549 yıl boyunca Türklerin hâkimiyeti altında kalmıştır.¹ 1913-1919 yılları arasında Bulgaristan'ın,² 1919-1920'de Fransa'nın, 1920 itibari ile de Yunanistan'ın egemenliğinde kalan Batı Trakya 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan Lozan Konferansı'nın gündemine alınmış ve ciddi tartışmalara sebep olmuştur. Konferansın 22 Kasım günü yapılan oturumunda İsmet Paşa, Wilson ilkelerinde yer alan “ulusların kendi geleceklerini kendilerinin tayin etmesi” ilkesinin Batı Trakya için de geçerli olmasını ve bu bağlamda bölgede halk oylamasının (plebisit) yapılmasını istemiştir.³ Ayrıca Batı Trakya'daki nüfusun durumundan da bahseden İsmet Paşa; Gümülcine'de 59.967, Dedeoğaç'ta 11.744, İskeçe'de 42.671, Sofulu'da 14.736 olmak üzere bölgede toplam 129.118 Türk'ün bulunduğunu ileri sürmüştür. İsmet Paşa Rum nüfusun 33.904 olduğunu, ayrıca bölgede 26.266 Bulgar, 1.480 Yahudi ve 923 Ermeni bulunduğunu da belirtmiştir.⁴ Ancak İsmet Paşa'nın bu iddiaları ve bölgede plebisit yapılması yönündeki talepleri İngiltere temsilcisi Lord Curzon, Yunan temsilcisi Venizelos, Sırp-Hırvat-Sloven ve Romanya temsilcileri tarafından kabul edilmemiştir.⁵

Lozan Konferansı'nda Batı Trakya konusu, mübadele ve azınlıklar meselesi görüşülürken tekrar gündeme getirilmiştir. Yunanistan ile yapılan karşılıklı tartışmaların neticesinde iki ülke arasında 30 Ocak 1923 tarihli *Mübadele Sözleşmesi* yapılmış ve böylece İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri mübadele dışı bırakılmıştır.⁶ Lozan Barış Antlaşması'nın üçüncü faslını teşkil eden “Azınlıkların Korunmasına Dair Protokol” antlaşmanın 37-45. maddelerini kapsamaktadır. Protokolün 38-44. maddeleri Türkiye'nin, İstanbul Rumlarına tanımayı garanti ettiği hakları belirlerken, 45. madde ile de aynı hakların Yunanistan tarafından Batı Trakya'da yaşayan Türklere tanınacağı garanti edilmiştir.⁷ Ancak antlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra Yunan Hükümeti, Batı Trakya Türkleri üzerinde çeşitli baskılar uygulayarak onları göçe zorlamıştır. Ayrıca Türkler üzerinde kültürel açıdan bir asimile politikası da uygulamaya çalışan Yunanistan, bu uygulamanın sonuç vermediği zamanlarda da diğer bölgelerden ya da yurtdışından gelen Rumları Batı Trakya'ya iskân ederek nüfus dengesini Türkler aleyhine bozmaya çalışmıştır.⁸

Lozan Barış Antlaşması ile yerlerinde bırakılan Batı Trakya Türklerinin yoğun olarak yaşadıkları il, ilçe, belde ve bucaklar Gümülcine, İskeçe, Dedeoğaç, Şapçı, Şahin, Dimetoka, Yassıköy, Yenice, Yassıören, Mustavçova, Mehrikoz, Sofulu ve Kozlubekir idi.⁹ 1930'lu yıllara kadar bu bölgelerde nüfusun çoğunluğunu Türkler oluşturmaktaydı. Ancak 1930 yılından itibaren Türkiye'den gelen Rumların, Batı Trakya'ya yerleştirilmesiyle Türkler azınlık durumuna düşürülmüştür.¹⁰

Yunan Hükümeti her ne kadar Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya bölgesine resmi olarak

¹ Serdar Cem Sediroğlu, “Lozan Görüşmelerine Giden Süreçte ve Lozan'da Batı Trakya (1877-1878 Harbi-1923)”, *Troyacademi*, C.7, S.1, Şubat 2022, s. 18.

² Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasî Tarih Metinleri*, C.1, A.Ü. Yayınları, Ankara 1953, s. 458-461.

³ Yusuf Sarınoy, “Balkan Savaşları'ndan Lozan Barış Antlaşması'na Batı Trakya Bölgesi”, *Dr. Sadık Ahmet*, Ed. Nilüfer Erdem, YTB Yayınları, Ankara 2021, s. 61.

⁴ *Agm*, s. 61; Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri*, Karam Yayınları, Çorum 2006, s. 6.

⁵ *Lozan Sulh Muahednamesi Mukavelat ve Senedatı Saire 24 Temmuz 1339-1923 (1339)*, TBMM Hariciye Vekâleti, Ahmed İhsan Şürekâsı Matbuatı Osmani Şirketi, İstanbul; Ali Naci Karacan, *Lozan*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1971, s. 115.

⁶ *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler*, Takım 1, C.1, Kitap 1, Çev: Seha Meray, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1973, s. 85-95; Yusuf Sarınoy, “Türk Yunan İlişkilerinde Mübadele Sorunu”, *Atatürk 4. Uluslararası Kongresi (25-29 Ekim 1999 Kazakistan)*, C.1, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s. 667-681; William Hale, *1774'ten Günümü Türk Dış Politikası*, Çev: Nasuh Uslu, Üçüncü Baskı, Tercan Matbaası, Ankara 2013, s. 60.

⁷ Yalçın Koçak ve Ertan Özyiğit, *Batı Trakya Türk Cumhuriyeti*, Kayhan Matbaacılık, İstanbul 2014, s. 531.

⁸ *Age*, s. 553-554.

⁹ *Age*, s. 550.

¹⁰ Cengiz Orhonlu, “Yunanistan Türkleri”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, S.36, Şubat 1988, s. 61-64.

hâkim olsa da antlaşmadan sonra Türkiye, Bulgaristan ve Rusya'dan 1 milyonun üzerinde göçmenin gelmesi ve onların yerleşim sorunu, ülkede hem ekonomik hem de toplumsal bir kargaşaya neden olmuştur. Diğer yandan Lozan sonrası dönemde Yunanistan, Cumhuriyet-Krallık ikileminden ve zaman zaman yükselen diktatoryal zihniyetten kendisini kurtaramamış, darbe ve darbe girişimleri birbirini izlemiştir.¹¹ Bu bağlamda sadece 1925-1926 yılları arasında 6 hükümet değişikliği olmuş ve bu siyasi istikrarsızlık dönemi 1930'lu yıllarda da devam etmiştir.

Hitler Almanya'sının 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgaliyle başlayan İkinci Dünya Savaşı, kısa süre içerisinde geniş bir alana yayılmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Arnavutluk'u işgal eden İtalya, 1940 yılında da Yunanistan'a saldırmış ancak bir başarı sağlayamamıştır. İtalya'nın başarısızlığı üzerine Alman orduları, Nisan 1941'de bütün Yunanistan'ı işgal etmiştir. 1944 yılına kadar devam eden Alman işgali sonrasında, ülke "Kralcılar" ve "Komünistler" olmak üzere ikiye bölünmüş ve ülke 1949 yılına kadar sürecek olan bir iç savaşa sürüklenmiştir.

İç savaş sırasında bir yandan Yunan ordusu diğer yandan komünist çeteler tarafından sıkıştırılan Batı Trakya Türkleri, bu süreç içerisinde iki ateş arasında kalmıştır. Türklerin yaşamakta oldukları şehir, kasaba ve köyler çeteler tarafından baskına maruz kalmış ve çetelerin faaliyetleri neticesinde büyük can ve mal kayıpları verilmiştir. Ayrıca Batı Trakya Türkleri komünist çetelere toplu olarak katılmadığı gibi savaş süresince de Yunan Hükümetini desteklemişlerdir. Bu çalışmada 1944-1949 yılları arasında devam eden Yunan İç Savaşı'nda etkili bir şekilde faaliyet gösteren komünist çete mensuplarının Batı Trakya'ya dönük politikaları, Türklerin maruz kaldıkları baskılar ve ardından yaşanan göç serüveni, arşiv belgeleri ve dönemin basın-yayın organları temel alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. İkinci Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın İşgali

Almanya'nın 1 Eylül 1939'da hiçbir sebep göstermeden Polonya'yı işgali ile başlayan İkinci Dünya Savaşı, önce Avrupa'da ardından da dünya ülkeleri arasında hızla yayılmıştır.¹² Savaş başladığı sırada ilk olarak tarafsız kalan İtalya, Almanya'nın savaştaki başarısıyla doğru orantılı olarak Haziran 1940'ta hem İngiltere'ye hem de Fransa'ya savaş ilan etmiştir. İtalya'nın savaşa katılımıyla birlikte savaş Akdeniz'e sıçramış ve Yunanistan doğrudan İtalya'nın hedefi haline gelmiştir.

28 Ekim 1940'ta Yunanistan'a bir ultimatom veren İtalya, kendisine yakın bulunan bazı adalar ile limanların teslimiyetini istemiştir. İtalya'nın bu isteği Yunanistan tarafından reddedilince 29 Ekim sabahı İtalyan kuvvetleri Yunanistan'ın işgaline başlamıştır.¹³ Ekim 1940'ta başlayan İtalyan saldırısı Mayıs 1941'e kadar devam etmiştir. Bu süreç içerisinde Yunanistan üzerine beş kez askeri birlik gönderen İtalya, hiçbir saldırısında başarıya ulaşamamıştır.

Yunan Başbakanı General Ioannis Metaksas 29 Ocak 1941'de hayatını kaybetmiş ve onun yerine Ulusal Yunan Bankası Müdürü Aleksandris Korizis atanmıştır.¹⁴ Sovyet Rusya'ya saldırmadan önce Balkanları kontrol altına almak isteyen Hitler, 6 Nisan'da Yunanistan'a savaş açmış ve 9 Nisan'da Selanik işgal edilmiştir.¹⁵ Yunan orduları Almanya'ya karşı büyük bir mücadele içerisindeyken, 18 Nisan'da Yunan Başbakanı Aleksandris Korizis'in intihar etmesi hükümetin başsız kalmasına sebep olmuştur.¹⁶ Üç hafta gibi kısa bir süre içerisinde Yunanistan'da

¹¹ Öksüz, *age*, s. 179.

¹² Savaş için bkz. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1993, s. 361.

¹³ "Yunanistan Ultimatomu Red Cevabı Verdi", *Ulus*, 29 Birinci Teşrin 1940, s. 3; "Havada, Karada ve Denizlerde İtalyan-Elen Harbi Başladı", *Ulus*, 29 Birinci Teşrin 1940, s. 3.

¹⁴ "Dost Elen Milletinin Büyük Kaybı", *Ulus*, 30 İkinci Kanun 1941, s. 1.

¹⁵ "Struma Vadisinde Almanlar Ağır Zayıyat Verdiler", *Ulus*, 7 Nisan 1941, s. 1.

¹⁶ "Yunan Başvekil Korizis Dün Vefat Etti", *Ulus*, 19 Nisan 1941, s. 1-3.

yeni hükümet kurulmuş ve Yunan Bankası'nın yöneticisi ve ekonomist Emanouel Tsouderos Yunanistan'ın yeni Başbakanı olmuştur.

Atina 23 Nisan 1941'de, Alman kuvvetlerinin işgaline uğramış ve bu durum üzerine Yunan Kralı II. George ile hükümet üyeleri Atina'yı terk ederek Girit Adası'na yerleşmiştir.¹⁷ Ancak 20 Mayıs'ta Almanya, Girit'i de ele geçirince burada bulunan kral ve hükümet üyeleri Orta Doğu'ya sığınmak zorunda kalmıştır.¹⁸ Ardından Almanya, Yunanistan'da kendisi ile işbirliği içerisinde olan ve sorun çıkarmayan *Tsolakoglou Hükümetini* başa geçirmiştir.

Almanya uyguladığı işgal politikası ile kendi ordularının ihtiyacını karşılamak için Yunanistan'ın bütün verimli kaynaklarını yağmalamıştır. 1940-1941 döneminden başlayarak tarımsal üretimin azaldığı Yunanistan'da, 1941 yılı hasat mevsiminin de kötü geçmesi ülkede kıtlığın başlamasına neden olmuştur.¹⁹ İşgal kuvvetlerinin Yunanistan'ın erzak ve silah depolarına el koymaları, zeytinyağı, patates ve buğday gibi temel gıda maddelerini ve yük hayvanlarını kendi ülkelerine göndermeleri, halkın büyük bir kıtlık içerisinde kalmasına sebep olmuş ve bu süreçte yaklaşık 100.000 kişi açlıktan ölmüştür.²⁰ Ocak 1942'de kıtlığın yanı sıra dondurucu soğukların gelmesi, halkın kömür ve diğer ısınma maddelerine ulaşamaması büyük şehirlerde ölüm vakalarının artmasına sebep olmuştur.

2. Yunan İç Savaşı

Yunan topraklarının İtalya saldırısına uğramasının ardından ülkeyi savunmak amacıyla halk arasında sağ ve sol görüşlü direniş örgütleri kurulmuş ve bu örgütler işgalci kuvvetlere karşı birlikte mücadele etmişlerdir. Bu bağlamda Nikos Zahariadis öncülüğünde 31 Ekim 1940'ta KKE (Komünistiko Komma tis Ellados / Yunan Komünist Partisi), ilk direniş örgütü olarak faaliyetlerine başlamıştır.²¹ 27 Eylül 1941'de Komünist Parti önderliğinde kurulan diğer bir örgüt de EAM (Ethniko Apeleftherotiko Metopo / Ulusal Kurtuluş Cephesi) olmuştur.²² Sol görüşlü örgütlerin yanı sıra sağ görüşlü örgütler de kurulmuştur. Bu örgütlerden EDES (Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Sindesmos / Yunan Ulusal Demokratik Birliği), General Napolen Zervas öncülüğünde 9 Eylül 1941'de hayata geçirilmiştir. EKKA (Etniki Kai Koinoniki Apeleftherosi / Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Hareketi) da General Psaros önderliğinde Eylül 1941'de kurulan diğer bir direniş örgütüydü.²³

Direnin siyasi kanadını oluşturan EAM'ın kuruluşunda komünistlerin yanı sıra küçük köylü toplulukları ve sosyalistler de yer almıştır. Nitekim EAM'ın hem üye yapısının sağlamlığı hem de açıklanan amaçlarının geniş nitelikte olması onu direniş örgütleri içerisinde ön plana çıkarmıştır.²⁴ Solcu siyasi liderlerden de destek gören EAM'ın iki önemli hedefi bulunmaktaydı. Öncelikle Mihver Kuvvetler'e karşı mücadele edilecek, ardından da halkın özgür iradesine dayalı yeni bir rejim kurulacaktı.²⁵ EPON (Eniaia Panelladiki Organosi Neon / Birleşik Yunanistan Gençlik Örgütü), EEAM (Ergatiko Ethiko Apeleftherotiko Metopo / Ulusal Kurtuluş İşçi Cephesi) da kurulan diğer önemli direniş örgütleriydi. 1942 yılında kurulan ELAS da (Ellinikos

¹⁷ "Elen Hükümeti Girit Adası'na Hareket Etti", *Ulus*, 24 Nisan 1941, s. 3; "Almanlar Atina'ya Girdiler", *Ulus*, 28 Nisan 1941, s. 1-5.

¹⁸ "Almanlar Girit'e Hücum Etiler", *Cumhuriyet*, 21 Mayıs 1941, s. 1-3.

¹⁹ Ulvi Keser, *Yunanistan'ın Büyük Açlık Dönemi ve Türkiye*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 136.

²⁰ "Zavallı Yunanistan", *Cumhuriyet*, 19 İkinci Teşrin 1941, s. 1.

²¹ Tuğba Eray Biber, "Trakya Gazetesi'ne Göre Yunanistan'da İç Savaş (Andartlık) Ve Batı Trakya Türkleri (1944-1949)", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C.33, Güz 2020, s. 9

²² David H. Close, *The Origins of Greek Civil War*, Longman Group, New York 1995, s. 88; Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev: Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997, s. 153-155.

²³ Pınar Selçuk Özgür, "Yunanistan İç Savaşı Ve Dış Güçlerin Rolü", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.57, Güz 2015, s. 104.

²⁴ L. S. Stavrianos, "The Greek National Liberation Front EAM: A Study in Resistance Organization and Administration", *The Journal of Modern History*, Vol.24, Issue.1, University of Chicago Press, March 1952, s. 42.

²⁵ *Agm*, s. 43.

Laikos Apeleftherotikos Stratos / Yunan Halk Kurtuluş), EAM'ın silahlı cephesi olarak ortaya çıkmıştı.²⁶

Direniş örgütlerinin işgal kuvvetlerine karşı gerçekleştirdiği ilk büyük eylem, 25 Kasım 1942'de Almanya ile Pire arasındaki geçiş güzergâhı üzerinde bulunan *Gorgopotamos Köprüsü*'nün havaya uçurulması olayıdır. Direniş örgütleri düzenledikleri bu ve benzeri eylemlerle Mihver Kuvvetleri'nin ikmal ve ulaşım yollarına önemli zararlar vermiştir.²⁷ Direniş örgütlerinin kuruldukları ilk yıllarda hedeflerinin aynı olması ve işgal kuvvetlerine karşı birlikte hareket etmeleri, onların iyi ilişkiler kurmasına neden olmuştur. Ancak savaşın sona ermesiyle birlikte kimin iktidar olacağı meselesi, örgütlerin birbirleriyle mücadele sürecini başlatmıştır.²⁸

1943 yılının başından itibaren EAM ve EDES üyeleri ile iyi ilişkiler kurmaya çalışan İngiltere, askeri hedeflerini gerçekleştirebilmek için EAM ile işbirliği içerisinde olmuş ve örgüt üyelerine silah yardımıyla bulunmuştur. ELAS'ı da kendisi için askeri bir üs haline getirmek isteyen İngiltere, iki örgütün birbirleriyle çatışmasına sebep olmuştur.²⁹ ELAS yöneticileri İngiliz Hükümetinin EDES'e daha fazla yardımda bulunduğunu ve kendisini de yok etmeye çalıştığını düşünmekteydi. İngilizler her ne kadar EDES ve ELAS'ı destekler gibi görünse de aslında bu iki örgütün varlığından rahatsızdı. Klasik bir İngiliz politikası olarak da güçlü ve tehlikeli olarak görülen ELAS'ın karşısına EDAS çıkarılacak ve iki örgüt birbirine düşürülecekti. Böylece Yunanistan üzerindeki İngiliz çıkarları zarar görmeden devam edebilecekti.³⁰

İngiliz Hükümeti Ağustos 1943'te Kahire'de sürgünde bulunan Yunan Hükümeti ile EAM, EDES ve EKKA örgüt temsilcilerinin birbirleriyle görüşmesini sağlamıştır. Arabuluculuk görevi yapar gibi görünen İngilizlerin asıl amacı ise Yunanistan'da işgal sonrası dönemde nasıl bir düzenin kurulacağını ve bu yöndeki fikirleri öğrenebilmektir. EDES liderleri İngilizlerin de savunduğu "monarşi yönetimine" sıcak bakarken, EAM ve EKKA ortak hareket ederek bu düşünceye karşı çıkmıştır. Çünkü onların istediği Yunan Ulusal Birlik Hükümeti'nin kurulmasıydı ve bu fikir Kahire'deki cumhuriyetçi bakanlardan da destek görmekteydi. EDES, EAM ve EKKA 13 Eylül 1943'te Kahire'den dönmüş, ancak aralarında büyük fikir ayrılıkları oluşmuştu. Yaklaşık 3 ay sonra da ELAS, EDES'e saldırarak Yunan İç Savaşı'nı başlatmıştır.³¹

Ekim 1943'ten itibaren EAM-ELAS yöneticileri, kendilerine rakip olarak gördükleri EDES de dâhil olmak üzere bütün direniş örgütleri ile mücadeleye başlamıştır. İngiliz Hükümeti ise EAM-ELAS örgütüne karşı, monarşi yanlısı olan EDES'i desteklemiş ve örgüt üyelerine para ve mühimmat yardımıyla bulunmuştur. 4 ay süren çatışmaların ardından 15 Şubat 1944'te ELAS ve EDES örgütleri arasında *Plaka Ateşkes Anlaşması* yapılmıştır.³² Bu antlaşma ile direniş örgütleri arasındaki mücadelenin ilk aşaması sona ermiştir. Ancak EAM bir yandan askeri faaliyetlerini devam ettirirken, diğer yandan da siyasi nitelikte bir adım daha atmış ve 10 Mart 1944'te PEEA (Politiki Epitropi Ethinkis Apeleftheros / Ulusal Mücadele Siyasal Komitesi) adı ile geçici bir hükümet kurmuştur.³³ PEEA'nın kuruluş amacı direniş mücadelesini koordine etmek ve sürgündeki Yunan Hükümetine kendi varlığını kabul ettirmektir.³⁴

31 Mart 1944'te Kahire'de bulunan Yunanistan Başbakanı Tsouderos'a istifa etmiş ve bunun üzerine Yunan Kralı 13 Nisan'da Sofokles Venizelos'u yeni başbakan olarak atamıştır. Ancak

²⁶ *Agm*, s. 44.

²⁷ Özgür, *agm*, s. 106.

²⁸ Dominique Eudes, *The Kapetanios Partisans and Civil War in Greece 1943-1949*, Montly Review Press, New York, 1973.

²⁹ Edgar O'Ballance, *The Greek Civil War (1944-1949)*, Frederick A. Praeger Publisher, New York 1966, s. 64.

³⁰ Fuat Gökçürk, *Komşuda İç Savaş*, Yazılama Yayınevi, İstanbul 2008, s. 15.

³¹ Andreas George Papandreou, *Democracy at Gunpoint: The Greek Front*, Andre Deutsch Limited, London 1971, s. 54.

³² Özgür, *agm*, s. 108; Clogg, *age*, s. 167.

³³ Stavrianos, *agm*, s. 51; Papandreou, *age*, s. 55.

³⁴ Stavrianos, *agm*, s. 52.

İngiliz Hükümetinin müdahalesiyle Venizelos yerine, George Papandreu 26 Nisan'da Yunanistan'ın yeni başbakanı seçilmiştir.³⁵ 17 Mayıs'ta Lübnan'da direniş örgütlerinin temsilcileriyle bir konferans düzenleyen Papandreu,³⁶ *Ulusal Birlik Hükümeti*'ni kuracağını duyurmuş ve 25 Mayıs günü de 20 bakandan oluşan hükümeti kurmuştur.³⁷ 26 Eylül'de *Ulusal Birlik Hükümeti* ile ELAS ve EDES üyeleri yine Lübnan'da bir araya gelerek *Kaserta Antlaşması*'ni imzalamışlardır. Antlaşma ile birlikte Yunan Ulusal Ordusu'nun başına İngiliz General Sir Ronald Scobie getirilmiş ve İngiltere bütün direniş örgütlerinin Atina'ya girişini yasaklamıştır.³⁸

Ekim 1944'ten itibaren Yunan topraklarından çıkmaya başlayan Alman kuvvetlerinin yerine İngilizlerin gelmesi ve ülke kontrolünün İngiliz denetimine girmesi, sol örgütlerin tepkisine sebep olmuştur. Bunun üzerine EAM örgüt üyeleri 3 Aralık 1944'te Atina'da bir protesto gösterisi tertip etmiştir. Ancak polis merkez binasında ne sebeple çıktığı belli olmayan yangın, bir anda ortalığın karışmasına sebep olmuş ve polis tankları halkın arasına dalmıştır. Gösteri sonucunda 28 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.³⁹ 3 haftalık bir mücadelenin ardından ELAS liderleri ile İngiliz birlikleri arasında 21 Şubat 1945'te *Varkiza Antlaşması* imzalanmıştır.⁴⁰

Aralık 1945'te George Papandreu yerine İngilizlerin de desteklediği Liberal Parti Lideri Sophoulis, Yunan Hükümetinin yeni başbakanı olmuştur. Başbakan Sophoulis, 31 Mart 1946 tarihinde seçimlerin yapılacağını ve 1948 yılında da yapılacak halk oylamasının ardından kralın ülkeye dönebileceğini duyurmuştur.⁴¹ Ancak alınan seçim kararı KKE ve EAM örgütlerini memnun etmemiş ve seçimlere katılmama kararı almışlardır. Diğer yandan EAM öncülüğünde ülke genelinde grev ve boykot gösterileri düzenlenmeye başlanmıştı. Seçimlerden bir gün önce polislerle komünist bir grup arasında yaşanan çatışmada 19 sivil vatandaş ile 15 polis memuru yaralanmıştır.⁴² Yine silahlı komünist gruplar Selanik civarında bir karakola saldırarak 6 polisi öldürmüştü.⁴³

ABD, İngiltere ve Fransa'nın gözlemciliğinde yapılan Mart 1946 seçimlerini monarşiyi destekleyen Halk Partisi Lideri Çaldaris kazanmıştır. Çaldaris 1 Eylül 1946'da Kral II. George'nin ülkeye dönmesi ile ilgili seçimlerin yapılmasını sağlamış ve neticede % 68 oranında oy alan Kral II. George, 27 Eylül'de Atina'ya giriş yapmıştır.⁴⁴ Kralın ülkeye dönüşünün ardından ülkede ELAS örgütü ile Ulusal Ordu arasındaki çatışmalar şiddetlenmişti. ELAS liderlerinden General Markos Vaphiadis, 28 Ekim'de DSE (Dimokratikos Stratos Elladas / Demokratik Ordu) adında yeni bir ordu kurduğunu ilan etmiş ve bu olay da iç savaşın ikinci aşamasını başlatmıştır.⁴⁵

Yeniden başlayan iç savaş ile birlikte Yunanistan'ın kuzeyi ve adalar komünist örgütlerin denetimine geçmiştir. Eylül 1947'de KKE'nin düzenlediği bir toplantıda partinin Genel Sekreteri Zahariyadis, DSE'nin düzenli bir orduya dönüşmesini ve ayrıca dağlar dışında büyük şehirlerin de ele geçirilmesini istediğini belirtmiştir. Öncelikle bu fikre sıcak bakmayan Markos, Zahariyadis'in baskıları neticesinde onun önerilerini kabul etmiş ve Aralık 1947'de Markos Vaphiadis liderliğinde *Özgür Yunanistan Cumhuriyeti* kurulmuştur. Kurulan yeni hükümet

³⁵ Papandreu, *age*, s. 55.

³⁶ "Yunan Birliği İçin Lübnan'da Toplanan Konferans", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1944, s. 3.

³⁷ Papandreu, *age*, s. 56.

³⁸ Özgür, *age*, s. 110.

³⁹ Papandreu, *age*, s. 58.

⁴⁰ Oral Sander, *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969, s. 38-39.

⁴¹ Papandreu, *age*, s. 59.

⁴² "Yunanistan'daki Seçim Çok Fırtınalı Olacak", *Cumhuriyet*, 31 Mart 1946, s. 1.

⁴³ "Yunan Seçimi Dün Sabah Başladı", *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1946, s. 1.

⁴⁴ "Kral Yunanistan'da Fakat Dâhili Harp Devam Ediyor", *Hür Söz*, 30 Eylül 1946, s. 1.

⁴⁵ Melek Fırat, "Yunan İç Savaşı", *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1919-1980)*, C.1, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 582.

EAM'ın idaresinde olacak ve ELAS tarafından yönetilecekti. Ancak Başbakan Sophoulis böyle bir hükümeti tanımadığını, tanıyan olursa da ciddi müdahalelerde bulunacağını duyurmuştur.⁴⁶

Yunan Ulusal Ordusu 15 Nisan 1948'de düzenlediği "Şafak Harekâtı" ile dağlarda bulunan bütün örgüt elemanlarına karşı bir operasyon başlatmış ve 74 gün süren savaş sonucunda binlerce kişi öldürülmüştür. Ulusal Ordu karşısında güçsüz kalan General Markos, Arnavutluk birliklerine teslim olmuştur. Ayrıca Amerika'nın desteği ile Yunan Ulusal Ordusu'nun başına getirilen General Papagos, Amerika'nın askeri yardımı ile birlikte DSE'ye ciddi kayıplar verdirmiştir. Neticede Ulusal Ordu karşısında daha fazla dayanamayan Zahariyadis, Arnavutluk'a sığınmıştır.⁴⁷ 16 Ekim 1949'da örgüt üyeleri iç savaşı kendilerinin bitirdiğini, bir radyo kanalı aracılığıyla duyurmuş ve böylece iç savaş sona ermiştir.⁴⁸

3. İç Savaş Sırasında Batı Trakya Türkleri

Ege Denizi ile Balkan dağları arasında dar bir kıyı şeridi olan Batı Trakya'nın doğusunda Meriç Nehri, batısında Mesta-Karasu Irmağı, kuzeyinde de Rodop Dağları yer almaktadır. Dedeağaç, Gümülcine ve İskeçe şehirlerinden oluşan bölge, 8578 km²lik bir alanı kaplamaktadır.⁴⁹ Batı Trakya Türkleri, Lozan Barış Antlaşması ile hakları güvence altına alınan ve Yunan egemenliğinde bırakılan Türk azınlığıdır.

İkinci Dünya Savaşı süresince İtalya ve Almanya'nın işgalinden uzak kalan Batı Trakya, Yunanistan'ın Almanya'ya teslimiyetinden sonra Bulgar işgaline uğramıştır. Bu bağlamda Bulgarlar kendilerine bırakılan Batı Trakya'da İskeçe, Gümülcine, Kavala, Dedeağaç, Serez, Drama ve Dimetoka'yı işgal edeceklerdi.⁵⁰ Trakya Umumî Müfettişi Kazım Dirik Türkiye Ulaştırma Bakanlığı'na göndermiş olduğu bir raporda, işgal başlamadan önce Yunan yetkililerin bölgeye gelip Türklerle bir takım uyarılarda bulunduğunu belirtmiş ve raporunda şöyle demiştir:

*"Mültecilerin nakliyat işi en iyi bir tarzda devam ediyor. Bu akşam kalkacak olan vapur için hazırlanıyorlar. Keşan Malkara'dan karayolu ile gönderilecektir. Bugün Pityon Demiryolu köprüsünden yaya olarak gelen 1200 kişidir. Ayrıca gelecek olup trenle yollanacak olan çoktur. Edirne kafilesinden büyük koyun sürüleri getiren arabalı Türk köylüsü ile konuştum. Bunlar dikkatimi çeken şu malumatı verdiler. Biz Yunan-Bulgar hududunun tam üzerinde ve Ortaköy karşısında Türk köylüleriyiz. Yunan Jandarma subayı Almanların Gümülcine'ye girmek üzere olduğunu ve başlarının çaresine bakmalarını söyledi. Bunun üzerine Balkan ve Umumi Harpte Edirne'den kovulmuş olan Bulgar Gagavuzları bizlere musallat oldular. Buralara Bulgar ve Almanlar gelecektir. O vakit sizin hesabınızı göreceğiz demiştir ve Türk mallarının kapı ve pencere gibi eşyalarını kırmışlar. Bununla beraber bu iltica ve muhaceretten çok memnundur."*⁵¹

22 Nisan 1941'den itibaren Bulgarların hâkim olduğu Batı Trakya, 4 yıl boyunca işgal altında kalmıştır.⁵² Bu süreç içerisinde bölgede oldukça sert bir yönetim takip eden Bulgarlar, ilk iş olarak işgal edilen bütün cadde, sokak ve dükkânların isimlerini Bulgarca olarak değiştirmiştir. Yunancayı yürürlükten kaldıran Bulgarlar, Yunan okullarını kapatmış ve eğitim dilinin de Bulgarca olacağını ilan etmiştir. Kiliselerde Yunanca ibadet edilmesi yasaklanmış ve bölge halkına Bulgarca ibadet etme zorunluluğu getirilmiştir.⁵³ Bulgar kütüğüne geçirilen Türklerden

⁴⁶ "Yunan Çetecileri Hükümet Kurdu", *Hür Söz*, 27 Aralık 1947, s. 1.

⁴⁷ "Yunan Çetecileri Tabana Kuvvet Kaçıyorlar", *Hür Söz*, 1 Eylül 1949, s. 3

⁴⁸ "Yunan İç Harbi Sona Erdi", *Hür Söz*, 18 Ekim 1949, s. 4.

⁴⁹ Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Maya Yayıncılık, Ankara 1986, s. 7.

⁵⁰ "Bütün Garbi Trakya Bulgaristan'a Veriliyor", *Vatan*, 22 Nisan 1941, s. 1-5.

⁵¹ BCA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi), Muamelat Genel Müdürlüğü "Yunanistan Sınırdaki Mülteciler Hakkında Trakya Umum Müfettişlik Raporu", 30.10.0.0 / 73.481.12, 10.04.1941.

⁵² "Balkanlarda Vaziyete Bakış", *Son Telgraf*, 22 Nisan 1941, s. 1; "Balkanlardaki Vaziyet Hasebiyle", *Yeni Asır*, 22 Nisan 1941, s. 1.

⁵³ George Exintaris, "The Position of Greece", *International Affairs*, Vol.20, No.2, Blackwell Publishers, April 1944, Exintaris, s. 208.

yaşı tutanlar da Bulgar ordusuna katılmak için askere alınmıştır.⁵⁴

Kısa bir süre içerisinde bölgenin işgaline başlayan Bulgarlar, İskeçe’de Müslümanların ibadet yeri olan *Pazar Yeri Cami*’yi yıkmışlardı. Türk basınını susturmak için de dönemin önemli gazetelerinin basıldığı matbaalar yağmalanmış, aletler ise kullanılamayacak hale getirilmiştir.⁵⁵ Ekonomik olarak da yaptırım uygulayan Bulgarlar, halkı göçe zorlamak için onları temel geçim kaynaklarından mahrum bırakmışlardı. Ayrıca Türk esnaflar dükkânlarını Bulgarlara devretmek zorunda bırakılmış ve şehirlerde yaşayan halk açlık ve sefalet içerisinde kalmıştır. İşgal süresince cana ve ırza büyük saldırılar gerçekleşirse de bölgede yaşayan bütün Türklerin evi yağmalanmış ve değerli eşyalarına el konulmuştur.⁵⁶ Bulgar işgali 14 Eylül 1944 tarihinde Bulgarların bölgeyi terk etmesiyle son bulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte Yunanistan kendi içerisinde “Kralcılar” ve “Komünizm yanlısı olanlar” olmak üzere ikiye ayrılmış ve ülke 1949 yılına kadar sürecek olan bir iç savaş evresine girmiştir. Bulgar kuvvetlerinin Batı Trakya’dan ayrılması ile birlikte Yunan Demokrat Ordusu’na bağlı kuvvetler bölgeye hâkim olmuştur. Özellikle ELAS örgütü iç savaş süresince daha çok Türk nüfusunun çoğunlukta olduğu köylerde hüküm sürmüştür.⁵⁷ Ancak Batı Trakya Türkleri komünist çetelere toplu olarak katılmadığı gibi savaş süresince de Yunan Hükümetini desteklemiş ve hiçbir zaman Yunanistan’ın bölünmesinden yana olmamıştır.⁵⁸

20 Kasım 1946’da Edirne Valisi Saracettin Saraç Türk İç İşleri Bakanlığı ile yaptığı bir görüşmede Nevrosya, Altunkaraağaç, Dimetoka ve Sokullu kasabalarına saldırmak için 500 ile 1.000 kişiden oluşan bir komünist çetenin bölgeye yaklaştığı bilgisini vermiştir. Ayrıca bu çetelerin Altunkaraağaç’a giden telefon hatlarını kestiklerini ve bu sebeple de Altunkaraağaç Kaymakamı’nın Dedeağaç’tan telsizle askeri yardım istediğini, çetelerin saldırdığı takdirde sadece Türklerin değil, Yunan halkının bile Türk sınırlarına kaçabileceğini belirtmiştir.⁵⁹

Çete faaliyetlerinin başında tren yollarını sabote etmek ve böylece bölgeler arasındaki ulaşımı engellemek gelmekteydi. Bu bağlamda 1946 Aralık ayında Gümülcine ile Dedeağaç demiryolu çeteler tarafından sabote edilmiş ve iki vagon devrilmişti. Şehirlerarası yol bağlantılarını kesip yol güvenliğini de tehdit eden çeteler, ayrıca araçları durdurup içerisindeki eşyalara da el koymaktaydı.⁶⁰ Çetelerin sabote faaliyetleri neticesinde 2 Şubat 1947’de İstanbul-Selanik treninin 3 vagonu Dimetoka ile Sofulu arasında raylardan çıkarak devrilmişti. Çetelere karşı mücadele eden Yunan kuvvetlerine zaman zaman halk da yardımda bulunmuştur. Nitekim Neorestia ve civarındaki komünist çetelere karşı kendi güvenliklerini sağlamak isteyen halk, 220 kişinin katılımıyla bir “müdafaa kolu” oluşturmuştu. Ardından Bulgar-Yugoslav sınırı civarında bulunan Doyran kasabasında Yunan askeri birlikleri çetelerin saldırısına uğramış ve hükümet kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmıştır.⁶¹

Edirne Valisi Saracettin Saraç Yunan İç Savaşı devam ederken çetelerin faaliyetleri hakkında Türk Hükümetine bilgiler vermeye devam etmiştir. Vali Saraç’ın verdiği bilgiler doğrultusunda, Şubat 1947’de komünist çeteler Türk köylerini yaşanmaz hale getirmiş, halkın hayvanlarına ve

⁵⁴ Rahmi Ali ve Tevfik Hüseyinoğlu, (1946-1949) *Yunan İç Savaşında Batı Trakya Türk Azınlığı*, Bakes Yayınları, Gümülcine 2009, s. 127.

⁵⁵ Melih Akdeniz, *1930’dan Yunanistan’ın Avrupa Birliği’ne Girişine Kadar Batı Trakya Türkleri*, (Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Manisa 2015, s. 104

⁵⁶ *Agt*, s. 110.

⁵⁷ *Agt*, s. 118-119.

⁵⁸ M. Murat Hatipoğlu, *Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1999, s. 27.

⁵⁹ BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü (BÖKM) “Edirne Valisi Saracettin Saraç’ın Nevrosya, Altunkaraağaç, Dimetoka ve Sokullu Kasabaları Yakınlarında Meydana Gelen, Yunan Çetelerinin Saldırıları Hakkındaki Yazısı”, 30.1.0.0 / 65.403.14, 21.11.1946.

⁶⁰ Biber, *agm*, s. 12.

⁶¹ BCA, BÖKM “Yunan Topraklarındaki Komünist Çetelerinin Faaliyetleri Hakkında Edirne Valiliğinden Alınan Şifre Telgraflar”, 30.1.0.0 / 65.404.3, 24.11.1946.

yiyeceklerine el koymuştu. Çetelerin özellikle şehir ve kasabalarda bulunan hükümet depolarını bastığı, hükümete ait olan giyim ve gıda maddelerini yağmaladığı ve bu sebeple de hükümet kuvvetleri ile sık sık çatışmaya girdikleri raporda verilen bilgiler arasındaydı.⁶²

Batı Trakya Türklerini hedef alan çete faaliyetleri, 1947'nin ilkbahar ve yaz aylarında daha fazla şiddetlenmişti. Bu dönemde çeteler Türk köylerine sık sık baskınlar yaparak yağma hareketinde bulunmuş ve Türklerin para ve değerli eşyalarına el koymuştur. Ayrıca Türklerin yiyecek ve içecek gibi temel ihtiyaç maddeleri de zorla ellerinden alınmış ve direnen kişilerin evleri de ateşe verilmiştir.⁶³ Diğer yandan savaşın ilk dönemlerinde çeteler, halk içerisinde "gönüllü" adı altında insan gücü toplamaya başlamıştı. Ancak bu gönüllülük durumu gerçek manada bir gönüllülük değil, tamamen "zorunlu gönüllülük" esasına dayanmaktaydı. Çete mensupları baskın yaptıkları köylerde silah kullanabilecek ya da başka işlerde kendilerine fayda sağlayabilecek genç erkekleri zorla dağa çıkarmaktaydılar.⁶⁴ Yaşanılan bu kötü durum karşısında Nevrekop, Köstendil, Akpınar, Eğridere ve Kırca illerinden gelen birçok Türk Drama, İskeçe ve Gümülcine'ye sığınmıştı.

Batı Trakya Türklerinin bu durumuna bir de Aralık 1946'dan itibaren hükümet tarafından alınmaya başlanan vergiler eklenince, halk temel ihtiyaç ürünlerini bile alamaz hale gelmiştir. Ayrıca kış şartlarının ağır geçmesi, aşırı soğuk ve yağışların yaşanması da hayatı olumsuz etkilemekteydi. Örneğin İskeçe ve Gümülcine çevresinde görülen şiddetli yağışlarda, İskeçe Çayı taşmış ve üzerindeki köprü yıkılmıştı. Karasu ve Kuruçay gibi bölgelerde de tarım arazilerinin sular altında kalması, o yıl mahsul ürünlerinin alınamamasına yol açmıştı. Bu durum hayvanların beslenmesini de etkilemiş ve köylüler ellerindeki büyükbaş ve küçükbaş hayvanları bakamaz hale gelmişti.⁶⁵

Batı Trakya'da yaşanan çete saldırıları karşısında Türkiye'ye 1946 yılının Ağustos ayından itibaren yoğun bir şekilde göç başlamıştır. Basına yansıyan haberlere göre Ağustos ayı içerisinde yaklaşık 2.000, Eylül ayında da 800 kişi Türkiye'ye göç etmiştir.⁶⁶ 1948 yılının başından itibaren Türkiye'ye göçler daha da artınca Türk Hükümeti konu ile daha yakından ilgilenmek zorunda kalmıştır. Türk Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak Şubat 1948'de basın mensuplarına verdiği bir demeçte, Batı Trakya Türklerinin canlarını kurtarmak için Türkiye'ye sığındıklarını ve gelmek isteyen herkese de vize verildiğini belirtmiştir.⁶⁷ Türkiye ve Türk basını Batı Trakya Türklerinin görmüş olduğu zulüm karşısında, onlardan desteğini esirgememiş ve Türk azınlıklara yardım elini uzatmıştır.

Batı Trakya'dan Türkiye'ye gelen göçmenler, basına verdikleri demeçlerde yaşadıkları durum ile ilgili önemli bilgiler vermişlerdi. Muhacirler, Batı Trakya'da yaşayan Türklerin işkence gördüklerini ve çetelerin Türklere baskı uyguladıklarını ileri sürmüşlerdi. Bu muhacirlerden biri olan Hasan Mehmet, basına verdiği bir demeçte şöyle demiştir:

"Ben, karım ve çocuğumla beraber İskeçe'den geliyorum. 1941 senesine kadar vaziyetimiz oldukça iyiydi. İtalyan-Yunan Harbi başladıktan sonra, Türkler İtalyanlara karşı cepheye sevk edildiler. 1941'in son aylarında Almanlar Yunanistan'ı işgal etti. Fakat bize bir şey yapmadılar. 1942'de bu havalı, Bulgaristan'a teslim edilince yeni bir zulüm ve işkence devresi başladı. Bulgarlar ilk iş olarak Türkleri ve Yunanlıları, ayrı ayrı hüviyet vermek suretiyle birbirlerinden ayırdılar ve gıda maddeleri ve ekmek tevziyatında Türklere en asgari haddi verdiler. Bu arada, Yunanlılardan birçoğu isim değiştirerek Bulgar tabiiyetine geçti. Türkler bunu yapmadığı için zulüm daha fazla arttı. Bu

⁶² Age.

⁶³ "Yunan Çeteleri Türk Köylerine Saldırdılar", *Cumhuriyet*, 14 Mayıs 1947, s. 1-3.

⁶⁴ Ali ve Hüseyinoğlu, *age*, s. 122.

⁶⁵ Biber, *agm*, s. 20-21.

⁶⁶ "Garbi Trakya'da Türklerin Feci Durumu", *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1946, s. 1-3.

⁶⁷ Öztürk, *agm*, s. 471.

sırada türeyen Kapitan Vangel ve Andon Çavuş⁶⁸ çeteleri de Türklere karşı zulmetmeye başladı. Garbî Trakya'da yaşayan Türklerin, Türkiye'ye gelebilmesi çok mühim bir meseledir. Buna ancak büyük miktarda rüşvet vermekle ulaşmak kabildir. Nitekim bugün buraya gelen Türklerin hepsi de bu kadar büyük para vermek sayesinde oradan kurtulmuşlardır.”⁶⁹

Muhacir Hasan Mehmet konuşmasının devamında ise Yunanistan'da hükümete karşı çatışan çetelerin sivil kıyafette olduğunu, bazen askeri üniforma giydiklerin, daha çok gece yarısı köylere ve evlere baskınlar yaptıklarını, hayvanları, yiyecekleri ve giyecek eşyaları götürdüklerini, kendilerine karşı çıkanlara da işkenceler yapıldığını ve Garbî Trakya'da Türklerin hayatının cehennemden farksız olduğunu ileri sürmüştür.⁷⁰

27 Kasım 1947 tarihli ve 95 numaralı *Millet Mecmuasının* ilk sayfasında Yunanistan Cumhuriyet Ordusu, Batı Trakya Türk azınlığına hitaben neşrettiği bir beyannameye yer vermiştir. Bu beyanname Yunan ordusunun Cumhuriyet ordusu ile başa çıkamadığını gören Amerika'nın, Batı Trakya bölgesinin jandarmalığını Türk ordusuna yaptırmak istediği ancak bu durum kabul edilse bile Türk azınlığın bu durumdan bir şey kazanamayacağı yazılmaktaydı. Beyannamenin devamı ise şöyleydi:

“Bir yıl oluyor ki Cumhuriyet ordusu içinizde yaşıyor. Oğullarınız, kardeşleriniz, kocalarınız millet daha iyi gün görsün diye silaha sarılıp bizim haklarımıza katıldı. Size kimin dost, kimin düşman olduğunu artık anladınız. Bunun için Cumhuriyet ordusunun yardımına canla başla hepiniz koşunuz. El birliği ile zaferi bir an evvel temin edelim.”⁷¹

Yunan çetelerinin Batı Trakya Türklerine saldırıları Türk basınında da sık sık gündeme getirilmiş ve Batı Trakya Türklerinin yalnız olmadığı, onlara sahip çıkılması gerektiği sürekli vurgulanmıştır. Ayrıca hükümetin Batı Trakya Türklerinin göçlerine gereken ilgi ve alakayı göstermediği de ileri sürülmüştür.⁷² Bu bağlamda Türk basınından *Son Saat* gazetesinin 21 Ocak 1948 tarihli nüshasında şöyle denilmektedir:

“Garbî Trakya'dan bu tarafa geçmeye can atan Türklere her türlü kolaylığı göstererek kızıkların zulmünden onları kurtarmamıza kimse bir şey diyemez. Bu bizim için hem milli hem de insani bir vazife, bir borçtur. Üst tarafı için diplomasi yolu ile Yunan çetelerini idare edenlerin kulağını bükmek, onlara Türk ırkından olan kimselerin büsbütün sahipsiz olmadıklarını anlatmak lazımdır.”⁷³

Şubat 1948'de Batı Trakya'dan 20 kişilik bir göçmen grubu İstanbul'a gelmiş ve kendileri ile görüşen yetkililere başlarından geçenleri anlatmıştır. Kafale grubundan bir kişi şöyle demiştir:

“Bulgaristan'ın Astanlı köyündeniz. Birkaç sene evvel Yunanistan'a geçtik. Çete harbi başlayınca Yunan köylerine askeri kuvvet gönderildiği halde Türk köyleri bu tedbirden istisna edildi. Bu da

⁶⁸ Andon Çavuş ile Cumhuriyet gazetesi yazarı Metin Toker arasında yapılan bir mülakat, gazetenin 4 Ağustos 1947 tarihli nüshasında yer almıştır. Andon Çavuş bu mülakatta kendisini tanıtmış ve Batı Trakya'da Türklere zulmetmediğini, aksine çetelerin saldırısını engellediğini, bu konuda kendisine iftira atıldığını ve Türkleri de çok sevdiğini ileri sürmüştür. Bkz. Metin Toker, “Batı Trakya'nın Maruf Andon Çavuşu İle Mülakat”, *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1947, s. 1-2.

⁶⁹ “Komünist Çetelerin Faaliyetleri Bugün Garbî Trakya'yı Cehenneme Çevirmiştir”, *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1947, s. 1-3.

⁷⁰ *Agg*, s. 3.

⁷¹ BCA, BÖKM “Yurtdışında Yaşayan Ve Topluca Anavatana Kavuşmak İsteyen Yurttaşlarımızın Durumu”, 30.1.0.0 / 101.627.1, 06.04.1948.

⁷² *Son Saat* gazetesinde Bahadır Dülger şöyle demiştir: “Ortada el ile tutulur yalnız bir prensip kararı vardır ve bu prensip kararı esirlerin Türkiye'den ümitlerini keserek başka memlekete iltica edecekleri zamana kadar memleket dışında bırakılmalarına asla mani değildir. Biz bu usulü beğenmiyoruz ve hükümetin kararlarında daha katı ve berrak olmasını temenni ediyoruz.” Bkz. Bahadır Dülger, “Esir Tükler”, *Son Saat*, 14 Ocak 1948, s. 1-3.

⁷³ “Markos ve Yunanistan Türkleri”, *Son Saat*, 21 Ocak 1948, s. 1-3; Başka bir gazete haberinde ise şöyle denilmektedir: “Garbî Trakya cehenneminden bir defa ayrıldıktan ve kurtulduktan sonra, bin bir cefa görmüş olan bu insanları, billahsa kendi istekleriyle tekrar eski yerlerine iade etmek kolay kolay olmayacağına göre, bunlara ait malların da bu suretle ve bir çırpıda ellerinden çıkmış olacağını kabul etmek lazımdır.” Bkz. Selim Ragıp Emeç, “Garbî Trakya Türkleri”, *Son Posta*, 1 Mart 1948, s. 1.

çetelerin Türk köylerini daha kolaylıkla yağma etmelerine fırsat verilmiş oldu. Üstelik bir de askerler gelerek malınızı mülkünüzü neden verdiniz, diye hakaret ettiler. Gümülcine'ye iki grup halinde geliyorduk. Bizim arkamızda olan grubu çeteciler, kendileri için yetiştirmek üzere gençleri topluyorlardı.”⁷⁴

1948 yılı Aralık ayında Batı Trakya'dan Türkiye'ye göç eden Şaban Dinç Kıran ve Hüseyin Korkmaz isimli iki Türk, komünist çetelerin Türklerin yaşadığı köylere sürekli baskın yaptığını, Hüseyin Korkmaz'ın kız kardeşinin çeteler tarafından dağa kaçırılıp öldürüldüğünü ileri sürmüştür. Göçmenlerden bazıları da gözlerinin önünde çocuklarının öldürüldüğünü, kız kardeşlerinin bir daha dönmek üzere meçhul semtlere götürüldüğünü, ailelerine de en korkunç taarruz ve işkencelerin yapıldığını ve 2.000'den fazla Türk gencinin de dağlara çıkarıldığını iddia etmişlerdir.⁷⁵

Gümülcine baskınlarının ardından Yunan askeri birlikleri ile Batı Trakya Türkleri arasında yapılan ortak bir çalışmayla çetelere karşı mücadele başlatılmıştır. Buna rağmen, Yunan basınından *Eleftera Skepsis* gazetesi etrafında toplanan bazı Rumlar, Türklerin çeteleri beslediği ve onlara yardım ettiği yönünde haberler yayımlamaktaydı. Ayrıca yine bu dönemde Türkiye için de bir takım olumsuz haberler yapılmış ve Türkiye'nin bölgedeki karışıklıktan faydalanarak bölgeyi ele geçirmek istediği ileri sürülmüştür.⁷⁶ Buna karşın 4 Eylül 1947 tarihli TBMM toplantısında bir konuşma yapan Türkiye Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Türk Hükümetinin Batı Trakya Türkleri ile yakından ilgilendiğini ancak Yunanistan ile de temaslarda bulunduğunu, dolayısıyla “Batı Trakya'yı ele geçirmek” gibi herhangi bir siyasi emellerinin bulunmadığını ifade etmiştir.⁷⁷

Yunan İç Savaşı devam ederken zaman zaman Türk-Yunan sınırında çeteler ile Türk sınır kuvvetleri arasında çatışmalar yaşanmıştır. 24 Mayıs 1947 tarihinde Kapıkulu Hudut Karakolu civarında 15 kişilik bir komünist çete ile çatışma yaşanırken, 25 Mayıs gecesi de Pityon-Karaağaç tren yolu civarında bulunan Saray köyünde çatışma yaşanmış ve buradaki 5 ev çeteler tarafından ateşe verilmiştir.⁷⁸ Aynı zamanda Bulgaristan üzerinden gelen yeni çete grupları da sınırı geçerek Batı Trakya topraklarına yayılmaktaydı. Özellikle Dedeağaç bölgesinde büyük bir kargaşa çıkaran çeteler, civar köyleri de basarak birçok köyü ateşe vermişlerdi.⁷⁹ Yine bu çeteler Gümülcine yakınlarında bir tren yolunu dinamitle havaya uçurup, çevre köylere de baskın yapmışlardı. Ancak köylülerin karşılık vermesi neticesinde çeteler geri çekilmek zorunda kalmıştır.⁸⁰ Saldırılarına devam eden çeteler 25 Ağustos 1947'de İskeçe mevkiindeki Nechori ve Dafnos köylerine saldırarak evlere girmiştir.⁸¹

1948 yılının başlarından itibaren çeteler köylere baskın düzenleyip adam kaçırma eylemlerini arttırınca, hükümet kuvvetleri de karşı önlemler almaya başlamıştı. Ancak bu ortama dayanamayan İskeçe'ye bağlı Yassiören köyünden yaklaşık 600 hane, köylerini terk ederek şehre göç etmişti. Yine Gümülcine'ye bağlı birçok köye baskın yapan çeteler, 18-40 yaş aralığında bulunan yaklaşık 250 erkeği kendi amaçları doğrultusunda kullanmak için dağa çıkarmıştı. Bu durum karşısında Yunan Hükümeti İskeçe ve Gümülcine'ye bağlı bazı köyleri boşalttırmış ve 40

⁷⁴ BCA, BÖKM “Yurtdışında Yaşayan Ve Topluca Anavatana Kavuşmak İsteyen Yurttaşlarımızın Durumu” 30.1.0.0 / 101.627.1, 06.04.1948.

⁷⁵ *Aga*.

⁷⁶ İbrahim Mert Öztürk, “Soğuk Savaş Döneminde Batı Trakya Türk Azınlığı (1945-1960)”, *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl: 7, S.19, Eylül 2014, s. 471.

⁷⁷ “DP'nin Beyannamesi Dün Gece Neşredildi”, *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1947, s. 1-4.

⁷⁸ BCA, BÖKM “Kapıkule Sınır Karakolu Civarı İle Pityon-Karaağaç Tren Yolu Üzerinde Yunan Komünist Çetesinin Olay Çıkardığı”, 30.1.0.0 / 65.406.8, 27.05.1947; Komünist çetelerin Batı Trakya köylerinde halka zulmettiği yönündeki haberler dönemin Türk basınında geniş yer bulmuştur. Bkz. “Hudud Bölgelerinde Çete Baskınları Arttı”, *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1947, s. 1.

⁷⁹ “Dedeağaç Ateşten Bir Çember İçerisinde Kaldı”, *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1947, s. 1-3.

⁸⁰ “Balkanlardaki Buhran Ve Birleşik Amerika” *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1947, s. 1-3.

⁸¹ “Çeteciler Garbî Trakya'da Faaliyetlerini Arttırarak Üç Köy Daha Bastılar”, *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1947, s. 1-3.

yaşına kadar olan erkeklerin geceleri şehirlere gelmelerini emretmiştir.⁸² Çete baskınlarının ortaya çıkardığı bıkınlık ve hükümet kuvvetlerinin emniyet gerekçesiyle köyleri boşaltması, tarım ekonomisine bağlı Batı Trakya Türklerinin göçlerini hızlandırmıştı.

1948 yılının yaz aylarından itibaren alınan tedbirler çerçevesinde çete faaliyetleri azalmaya başlamıştır. 21-22 Temmuz 1948 gecesı hükümet kuvvetleri, Arnavutluk sınırındaki Gramos Dağları'nda genel taarruz başlatmış ve çetelerin lideri Markos, birliklerinin % 40'ını kaybetmiştir. Ağustos ayında sona eren bu harekât neticesinde 7.845 çete mensubu etkisiz hale getirilmiştir. Batı Trakya köylerinin de emniyet altına alınmasıyla birlikte hükümet, köylerini boşaltanların geri dönmesini emretmiş ve bu bağlamda 161 kişilik bir kafiye İskeçe ve Gümölcine'ye tekrar dönüş yapmıştır.⁸³

İç savaşa rağmen Yunan Hükümeti, Türklerin yönetimi ile ilgili hiçbir prensibinden taviz vermemiştir. Nitekim Çaldaris Hükümeti 1946 yılında gerçekleştirdiği bir hamle ile "İskeçe Cemaat İdare Heyeti'ni" dağıtmış ve yerine de hükümet ile yakın ilişkilerde bulunan bir komisyon atamıştır. Yine 1946 yılı içerisinde bazı Yunan memurlar, Türklerin içinde bulunduğu durumu fırsata çevirmeye çalışmış ve bu bağlamda Türklere ait olan emlak ve vakıf arazileri hızla kamulaştırılmaya başlanmıştır. Kamulaştırılan Gümölcine Namazgâh Mezarlığı'nda öncelikle defin işlemleri yasaklanmış, ardından da mezarlığın yanına yeni bir kilise ve park yapılmıştır. Bu duruma her ne kadar Türk temsilciler, mebuslar, müftü ve cemaat liderleri karşı çıksa da bir sonuç alamamışlardır.⁸⁴

İç savaş süresince Batı Trakya Türklerinin birçok kurumu işlevselliğini kaybetmiştir. Bu duruma önemli bir örnek Evros Vilayetindeki müftülük makamının savaş boyunca boş kalmasıdır. Halkın bu konuda hükümetten istekleri de bir sonuç vermemiş ve müftünün uzun süre tayin edilmemesi bölge halkının dini ve ailevi meselelerinde kargaşaya neden olmuştur.⁸⁵ Bu dönem yaşanan diğer önemli bir sorunda eğitim alanında görölmüş ve Batı Trakya Türk ilkokullarında eğitim-öğretim işlemez hale gelmiştir. Yunan Hükümeti Gümölcine'de mevcut bulunan Türk okullarına 40'tan fazla göçmen aile yerleştirmişti. Bu sebeple de 1947 yılının eğitim-öğretim döneminde öğrenciler okula başlayamamıştı. Daha da önemlisi Yunan yetkililer iç savaş bittikten sonra bile bu okulları Türkleri geri vermemiş, kendi hizmetlerinde kullanmışlardı. Diğer yandan Rodos Dağları'ndaki bazı Müslüman okulları DSE kuvvetlerinin kontrolü altına alınmıştı. Bu bağlamda İskeçe'de 50, Rodop'ta 7 ve Evros'ta da 1 olmak üzere toplamda 58 Türk okulu DSE'nin denetimi altına girmişti.⁸⁶

1946-1949 yılları arasında devam eden Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya Türklerinin insanî kaybı 593 kişi olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu tarih aralığında Türkiye'ye gelen Türklerin sayısının, 17.793 kişi olduğu tahmin edilmektedir.⁸⁷

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sırasında İtalya'nın başarısız Yunanistan işgalinin ardından, Alman orduları 6 Nisan 1941'de Yunanistan'a saldırmıştır. Bu saldırı karşısında uzun süre direnemeyen Yunanistan, 24 Nisan'da Almanya'ya teslim olmuş ve haziran ayına kadar da bütün Yunan toprakları Almanya'nın işgaline uğramıştır. Almanya 22 Nisan'da Batı Trakya'nın işgalini Bulgaristan'a devretmiş ve yaklaşık 4 yıl süren bu dönemde Batı Trakya Türkleri büyük bir baskı ve şiddet altında bırakılmıştır.

⁸² Öksüz, *age*, s. 214-215.

⁸³ *Age*, s. 217.

⁸⁴ Biber, *agm*, s. 22; Akdeniz, *agt*, s. 127.

⁸⁵ Biber, *agm*, s. 23.

⁸⁶ *Agm*, s. 25.

⁸⁷ Öksüz, *age*, s. 80.

Bölge halkı üzerinde bir “Bulgarlaştırma” politikası takip eden Bulgaristan, bir takım önemli uygulamalarda bulunmuştur. Bu bağlamda işgal edilen yerlerin isimleri, cadde ve sokak tabelaları Bulgarca olarak değiştirilmiş, eğitim ve dini ibadetlerin Bulgarca yapılması zorunluluğu getirilmiş, kamu kuruluşlarında da Yunanca konuşulması yasaklanmıştır. Ayrıca Batı Trakya Türkeri’nin Bulgar kütüğüne geçmesi için de baskı yapılmıştır. Yoğun bir asimilasyon politikasının uygulandığı Batı Trakya’da Bulgarların isteklerini kabul etmeyenlerin evlerine, tarlalarına ve diğer bütün ganimetlerine el koyulmuştur. 22 Nisan 1941’de başlayan Bulgar işgali, 14 Eylül 1944’te Bulgarların bölgeyi terk etmesiyle son bulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Mihver Kuvvetlere karşı birlik oluşturan ve ülkeyi işgale karşı savunan Yunan direniş örgütleri (EKKA, EDES, EAM, ELAS vb.), savaş bittikten sonra “Kralcılar” ve “Komünizm Yanlısı Olanlar” şeklinde ikiye bölünmüştür. Bu örgütlerden EAM ve ELAS direnişin sosyalist bir devrim savaşına dönüşmesine zemin hazırlarken, EKKA ve EDES krala bağlı ve İngiliz ekseninde bir direniş yolu seçmiştir. Savaşın ardından ülkede kurulacak olan yeni düzende kimin başa geleceği konusu, sağ ve sol görüşlü örgütler arasındaki anlaşmazlığı ortaya çıkarmış ve ülke kanlı bir iç savaşa sürüklenmiştir.

Yunan İç Savaş’ı süresince sağ ve sol örgütler arasındaki çatışmada en büyük zararı gören en çok kaybı veren yine halk olmuştur. Bu süreçte Batı Trakya Türkleri örgütlerden herhangi birine isteyerek destek vermemiş ancak tarihsel bir bağ ile Yunan Devleti’nin yanında yer almıştır. Nitekim Türk azınlığın savaş içerisinde aktif bir rol almadığı ancak buldukları coğrafyanın stratejik konumu sebebiyle 1947’den itibaren bölgeye akın eden çetelerin saldırılarına uğradıkları görülmektedir. Bunun asıl nedeni ise bölgede dağlık alanın çoğunlukta olması ve bu durumun da çetelere mevzilenme, savunma ve barınma olanakları sunmasıydı. Ayrıca bölgedeki dağ köylerine yapılan baskınlarla çetelerin yiyecek, içecek ve giyecek gibi bütün ihtiyaç malzemeleri de rahatlıkla toplanabilmekteydi. Diğer yandan baskına uğrayan köylere gelen jandarma kuvvetleri de çetelere yardım ettikleri gerekçesiyle Türk azınlıklara haksız yere cezalar vermiştir.

İç savaş süresince Batı Trakya Türkleri en büyük can kaybını savaşın en şiddetli olduğu 1946-1949 arasındaki dönemde vermiştir. Bu süreç içerisinde, yüzlerce kişi sakat kalmış, en büyük mal ve mülk kayıpları yaşanmış, binlerce kişi işkenceye maruz bırakılmıştır. Ayrıca Türkiye’ye en büyük göç dalgası da yine bu süreç içerisinde yaşanmıştır. Yunan Hükümeti 1948 yılının başlarından itibaren Türk azınlıkların yaşadığı dağ köylerini boşalttırmış ve onların şehirlere göç etmelerini sağlamıştır. Çetelere barınak olmaması için de boşaltılan evler yakılmıştır. 1949 yılından itibaren tekrar köylerine dönen Türk azınlıkları ise geri döndüklerinde ne barınabilecek bir ev ne de kullanılabilecek bir eşya bulabilmişlerdir. İç savaş süresince yaşamlarının en zor dönemini geçiren Batı Trakya Türkleri, savaş sonrasındaki dönemde de büyük problemler yaşamaya devam etmiştir.

Kaynakça

A. Arşiv Kaynakları

- BCA, Muameleat Genel Müdürlüğü “Yunanistan Sınırdaki Mülteciler Hakkında Trakya Umum Müfettişlik Raporu.”
- BCA, BÖKM “Edirne Valisi Saracettin Saraç’ın Nevrosya, Altunkaraağaç, Dimetoka ve Sokullu Kasabaları Yakınlarında Meydana Gelen, Yunan Çetelerinin Saldırıları Hakkındaki Yazısı.”
- BCA, BÖKM “Yunan Topraklarındaki Komünist Çetelerinin Faaliyetleri Hakkında Edirne Valiliğinden Alınan Şifre Telgraflar.”
- BCA, BÖKM “Yunanistan’da Meydana Gelen Olaylarla İlgili Olarak Edirne Valiliği’nden Alınan Rapor.”
- BCA, BÖKM “Yurtdışında Yaşayan Ve Topluca Anavatana Kavuşmak İsteyen Yurttaşlarımızın Durumu.”
- BCA, BÖKM “Kapıkule Sınır Karakolu Civarı İle Pityon-Karaağaç Tren Yolu Üzerinde Yunan Komünist Çetesinin Olay Çıkardığı.”

B. Gazeteler

- “Yunanistan Ultimatomu Red Cevabı Verdi”, *Ulus*, 29 Birinci Teşrin 1940.
- “Havada, Karada ve Denizlerde İtalyan-Elen Harbi Başladı”, *Ulus*, 29 Birinci Teşrin 1940.
- “Dost Elen Milletinin Büyük Kaybı”, *Ulus*, 30 İkinci Kanun 1941.
- “Struma Vadisinde Almanlar Ağır Zayıt Verdiler”, *Ulus*, 7 Nisan 1941.
- “Yunan Başvekil Korizis Dün Vefat Etti”, *Ulus*, 19 Nisan 1941.
- “Balkanlarda Vaziyete Bakış”, *Son Telgraf*, 22 Nisan 1941.
- “Balkanlardaki Vaziyet Hasebiyle”, *Yeni Asır*, 22 Nisan 1941.
- “Bütün Garbî Trakya Bulgaristan’a Veriliyor”, *Vatan*, 22 Nisan 1941.
- “Elen Hükümeti Girit Adası’na Hareket Etti”, *Ulus*, 24 Nisan 1941.
- “Almanlar Atina’ya Girdiler”, *Ulus*, 28 Nisan 1941.
- “Almanlar Girit’e Hücum Etiler”, *Cumhuriyet*, 21 Mayıs 1941.
- “Zavallı Yunanistan”, *Cumhuriyet*, 19 İkinci Teşrin 1941.
- “Yunan Birliği İçin Lübnan’da Toplanan Konferans”, *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1944, s. 3.
- “Yunanistan’daki Seçim Çok Fırtınalı Olacak”, *Cumhuriyet*, 31 Mart 1946.
- “Yunan Seçimi Dün Sabah Başladı”, *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1946.
- “Kral Yunanistan’da Fakat Dâhili Harp Devam Ediyor”, *Hür Söz*, 30 Eylül 1946.
- “Yunan Çetecileri Hükümet Kurdu”, *Hür Söz*, 27 Aralık 1947.
- “Yunan Çetecileri Tabana Kuvvet Kaçıyor”, *Hür Söz*, 1 Eylül 1949.
- “Yunan İç Harbi Sona Erdi”, *Hür Söz*, 18 Ekim 1949.
- “Yunan Çeteleri Türk Köylerine Saldırdılar”, *Cumhuriyet*, 14 Mayıs 1947.
- “Garbî Trakya Türklerinin Feci Durumu”, *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1946.

- “Komünist Çetelerin Faaliyetleri Bugün Garbî Trakya’yı Cehennem Çevirmiştir”, *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1947.
- “Markos ve Yunanistan Türkleri”, *Son Saat*, 21 Ocak 1948.
- “DP’nin Beyannamesi Dün Gece Neşredildi”, *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1947.
- “Hudud Bölgelerinde Çete Baskınları Arttı”, *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1947.
- “Dedeagaç Ateşten Bir Çember İçerisinde Kaldı”, *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1947.
- “Balkanlardaki Buhran Ve Birleşik Amerika” *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1947.
- “Çeteciler Garbî Trakya’da Faaliyetlerini Arttırarak Üç Köy Daha Bastılar”, *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1947.

C. Araştırma ve İncelemeler

- AKDENİZ, Melih *1930’dan Yunanistan’ın Avrupa Birliği’ne Girişine Kadar Batı Trakya Türkleri*, (Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Manisa 2015.
- ALİ, Rahmi-HÜSEYİNOĞLU, Tefik, *(1946-1949) Yunan İç Savaşında Batı Trakya Türk Azınlığı*, Bakeş Yayınları, Gümölcine 2009.
- ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1993.
- BİBER, Tuğba Eray, “Trakya Gazetesi’ne Göre Yunanistan’da İç Savaş (Andartlık) Ve Batı Trakya Türkleri (1944-1949)”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C.33, Güz 2020, s.9-32.
- CLOGG, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev: Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- DAVİD, H. Close, *The Origins of Greek Civil War*, Longman Group, New York 1995.
- DÜLGER, Bahadır, “Esir Tükler”, *Son Saat*, 14 Ocak 1948.
- EMEÇ, Selim Ragıp, “Garbî Trakya Türkleri”, *Son Posta*, 1 Mart 1948.
- ERİM, Nihat, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasî Tarih Metinleri*, C.1, A.Ü. Yayınları, Ankara, 1953.
- EUDES, Dominique, *The Kapetanos Partisans and Civil War in Greece 1943-1949*, Montly Review Press, New York, 1973.
- EXINTARIS, George, “The Position of Greece”, *International Affairs*, Vol.20, No.2, Blackwell Publishers, April 1944, s.204-215.
- FIRAT, Melek, “Yunan İç Savaşı”, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1919-1980)*, C.1, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s.582.
- GÖKTÜRK, Fuat, *Komşuda İç Savaş Yunanistan’da Yurtsever Direnişin Öyküsü*, Yazılama Yayınevi, İstanbul 2008.
- HALE, William, *1774’ten Günümü Türk Dış Politikası*, Çev: Nasuh Uslu, Üçüncü Baskı, Tercan Matbaası, Ankara 2013.
- HATİPOĞLU, M. Murat, *Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1999.
- KARACAN, Ali Naci, *Lozan*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1971.

- KESER, Ulvi, *Yunanistan'ın Büyük Açlık Dönemi ve Türkiye*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.
- KOÇAK, Yalçın - ÖZYİĞİT, Ertan, *Batı Trakya Türk Cumhuriyeti*, Kayhan Matbaacılık, İstanbul 2014.
- KOLİOPOULOS, John S. - VEREMİS, Thanos, *Modern Greece: A History Since 1821*, Wiley Blackwell 2010.
- Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler*, Takım 1, Cilt 1, Kitap 1, Çev: Seha Meray, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1973.
- Lozan Sulh Muahednamesi Mukavelat ve Senedatı Saire 24 Temmuz 1339-1923 (1339)*, TBMM Hariciye Vekâleti, Ahmed İhsan Şürekâsı Matbuatı Osmanî Şirketi, İstanbul.
- O'BALLANCE, Edgar, *The Greek Civil War (1944-1949)*, Frederick A. Praeger Publisher, New York 1966.
- ORAN, Baskın, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Maya Yayıncılık, Ankara 1986.
- ORHONLU, Cengiz, "Yunanistan Türkleri", *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, S.36, Şubat 1988, s. 61-64.
- ÖKSÜZ, Hikmet, *Batı Trakya Türkleri*, Karam Yayınları, Çorum 2006.
- ÖZGÜR, Pınar Selçuk, "Yunanistan İç Savaşı Ve Dış Güçlerin Rolü", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.57, Güz 2015, s.101-129.
- ÖZTÜRK, İbrahim Mert, "Soğuk Savaş Döneminde Batı Trakya Türk Azınlığı (1945-1960)", *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl:7, S.19, Eylül 2014, s.467-507.
- PAPANDREOU, Andreas George, *Democracy at Gunpoint: The Greek Front*, Andre Deutsch Limited, London 1971.
- SANDER, Oral, *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.
- SARINAY, Yusuf, "Balkan Savaşları'ndan Lozan Barış Antlaşması'na Batı Trakya Bölgesi", *Dr. Sadık Ahmet*, Ed. Nilüfer Erdem, YTB Yayınları, Ankara 2021, s.49-69.
- SARINAY, Yusuf, "Türk Yunan İlişkilerinde Mübadele Sorunu", *Atatürk 4. Uluslararası Kongresi (25-29 Ekim 1999 Kazakistan)*, C.1, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s.667-681.
- SANDER, Oral, *Siyasi Tarih 1918-1990*, İkinci Baskı, İmge Kitabevi, Ankara 1991.
- SEDİROĞLU, Serdar Cem, "Lozan Görüşmelerine Giden Süreçte ve Lozan'da Batı Trakya (1877-1878 Harbi-1923)", *Troyacademi*, C.7, S.1, Şubat 2022, s.17-47.
- STAVRİANOS, L. S., "The Greek National Liberation Front EAM: A Study in Resistance Organization and Administration", *The Journal of Modern History*, Vol.24, Issue.1, University of Chicago Press, March 1952, s.42-56.
- TOKER, Metin, "Batı Trakya'nın Maruf Andon Çavuşu İle Mülakat", *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1947.

Summary

The Second World War, which started with Germany's invasion of Poland on September 1, 1939, spread rapidly, first in Europe and then among the countries of the world. Italy declared war on England and France in June 1940. With the participation of Italy in the war, the war spread to the Mediterranean. Greece has become a direct target of Italy. Italy declared war on Greece on 29 October 1940. Italy, which attacked Greece 5 times, failed. On the other hand, Germany invaded Greece on 6 April 1941. In a very short time, all the lands of Greece were occupied.

After the Greek lands were attacked by Italy, right and left-wing resistance organizations were established among the people in order to defend the country. In this context, the KKE (Komunistiko Komma tis Ellados / Greek Communist Party) was established on October 31, 1940 under the leadership of Nikos Zahariadis as the first resistance organization. Another organization established under the leadership of the Communist Party on September 27, 1941 was EAM (Ethniko Apeleftherotiko Metopo / National Liberation Front). In addition to left-wing organizations, right-wing organizations were also established. Among these organizations, EDES (Ethnikos Dimokritos Ellinikos Syndesmosis / Greek National Democratic Union) was founded on September 9, 1941 under the leadership of General Napolen Zervas. EKKA (Etniki Kai Koinoniki Apeleftherosi / National and Social Liberation Movement) is another resistance organization founded in September 1941 under the leadership of General Psaros. Established in 1942, ELAS (Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos / Greek People's Liberation) also emerged as the armed front of EAM.

During the Second World War, the Greek resistance organizations that united against the Axis Powers and defended the country against the occupation were divided into "Royalists" and "Pro-Communists" after the war was over. While EAM and ELAS, among these organizations, paved the way for the resistance to turn into a socialist revolutionary war, EKKA and EDES chose a resistance path loyal to the king and on the British axis. The issue of who will come to power in the new order to be established in the country after the war revealed the disagreement between right and left-wing organizations and the country was dragged into a bloody civil war.

From October 1943, EAM-ELAS executives started to fight against all resistance organizations, including EDES, which they saw as their rivals. The British Government, on the other hand, supported EDES, which was pro-monarchy, against the EAM-ELAS organization and provided money and ammunition to the members of the organization. On February 15, 1944, an agreement was made between ELAS and EDES organizations and the first phase of the civil war came to an end. The second phase of the war was King II. on September 1, 1946. It started with George's return to the country. With the civil war that started again, the north of Greece and the islands were under the control of communist organizations. The Greek National Army killed thousands of members of the organization in the mountains with an operation on April 15, 1948. On October 16, 1949, the members of the organization announced that they had ended the civil war, and thus the civil war came to an end.

Western Thrace Turks are the Turkish minority whose rights were guaranteed by the Treaty of Lausanne and left under Greek rule. Western Thrace, which was away from the occupation of Italy and Germany during the Second World War, was occupied by the Bulgarians after the surrender of Greece to Germany. Western Thrace, dominated by the Bulgarians from April 22, 1941, was occupied for 4 years. The Bulgarian occupation ended on 14 September 1944 when the Bulgarians left the region. With the departure of the Bulgarian forces from Western Thrace, the forces of the Greek Democratic Army dominated the region. Especially during the civil war, the ELAS organization ruled mostly in the villages where the Turkish population was in the majority. However, Western Thrace Turks did not join the communist gangs en masse and supported the Greek Government during the war and never favored the partition of Greece. Gang activities targeting Western Thrace Turks intensified in the spring and summer of 1947. During this period, the gangs frequently raided Turkish villages, plundered and seized the money and valuables of the Turks. In addition, basic necessities such as food and drink were forcibly taken from the Turks, and the houses of those who resisted were set on fire.

In the face of the gang attacks in Western Thrace, intensive migration to Turkey started in August 1946. In the face of the persecution of the Western Thrace Turks, Turkey and the Turkish press did not spare their support and extended a helping hand to the Turkish minorities. Since the beginning of 1948, when the gangs raided the villages and increased the kidnappings, the government forces started to take countermeasures. The Greek Government evacuated some villages of Xanthi and Komotini and ordered men up to 40 years old to come to the cities at night. Within the framework of the measures taken since the summer months of 1948, gang activities started to decrease.

During the civil war, the Turks of Western Thrace suffered the greatest loss of life in the period between 1946-1949, when the war was most severe. During this process, hundreds of people were disabled, the greatest property and property losses were experienced, and thousands of people were tortured. The human loss of Western Thrace Turks in the Greek Civil War that continued between 1946 and 1949 was determined as 593 people.

In this study, the pressure and intimidation activities of the gangs against the Turks of Western Thrace during the Greek Civil War and the attitude of the Turks towards these activities were discussed by using archive documents and the press organs of the period.

In accordance with the document analysis method, written materials related to the subject were evaluated with the descriptive technique. Within the framework of this method, the archival documents collected on the subject, the newspapers of the period, memoirs and other printed works were examined and valid and reliable information was collected. In line with the idea that accumulation and continuity in knowledge can be achieved with documents, firstly, archive documents were tried to be determined. In order to reach the right results, every data collected has been subjected to a critical filter in terms of validity and importance.